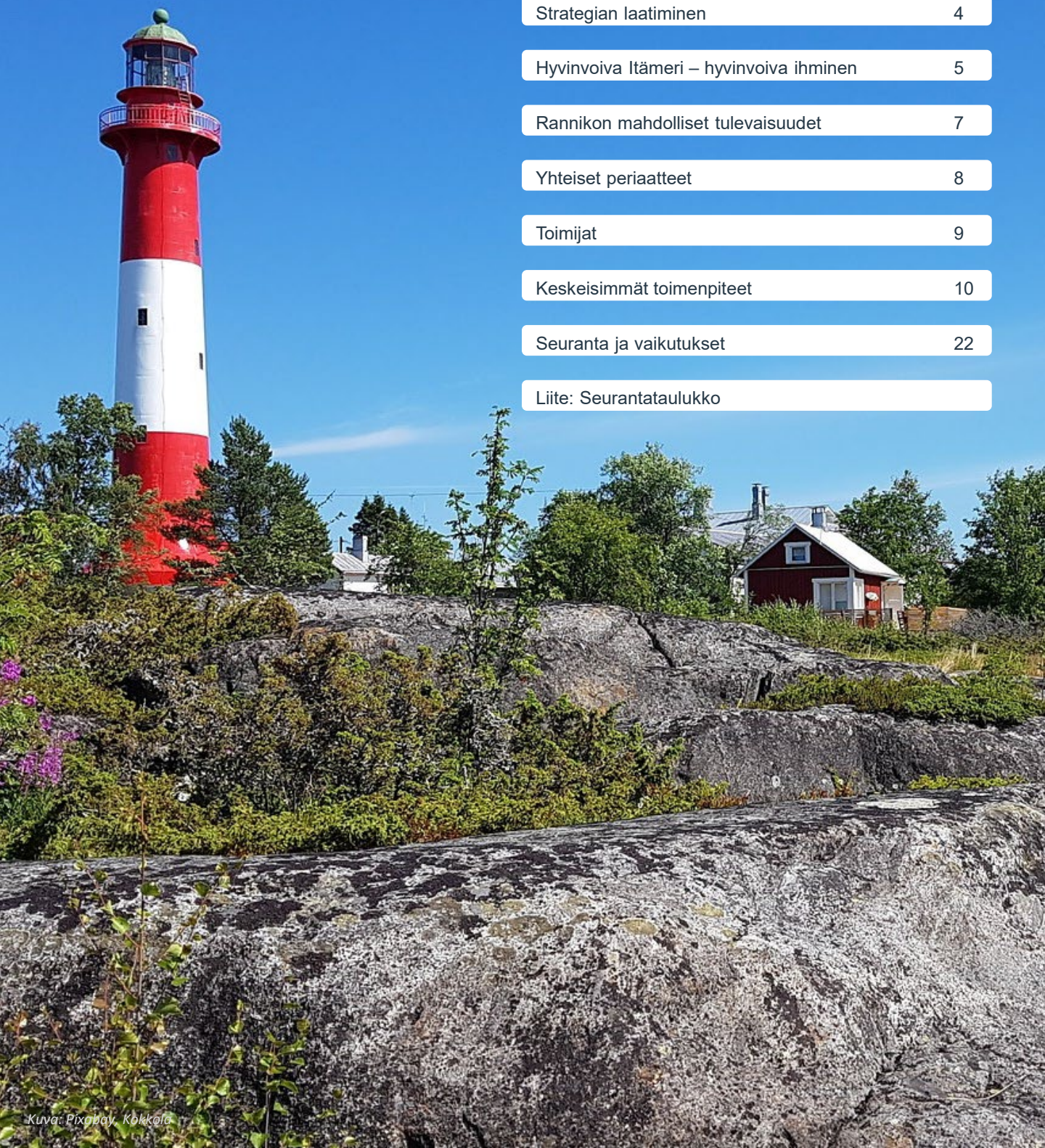

Alkusanat	2
Tavoite ja sisältö	3
Strategian laatiminen	4
Hyvinvoiva Itämeri – hyvinvoiva ihminen	5
Rannikon mahdolliset tulevaisuudet	7
Yhteiset periaatteet	8
Toimijat	9
Keskeisimmät toimenpiteet	10
Seuranta ja vaikutukset	22
Liite: Seurantataulukko	

Käsillä olevassa rannikkostrategialuonnoksessa on pyritty löytämään sidosryhmien kanssa strategisten tavoitteiden sijaan yhteisiä periaatteita ja toimintamalleja toimia saman suuntaisesti siten, että rannikon käyttö olisi kestäväällä pohjalla ja luonnon uusiutumiskyky säilyy. Ihmisen toimet ja toimeentulo sekä luonnon ekosysteemit nähdään toisistaan riippuvaisena systeeminä, jonka kestävyyttä voidaan lisätä eri toimijoiden yhteistyöllä ja näiden yhteistyömahdollisuuksien tunnistamisella.

Tavoitteena oli laatia lyhyt, ytimekäs ja havainnollisesti esitetty strategia. Sidosryhmien kesken strategiaan valittiin kymmenen toimenpidekokonaisuutta, jotka esitetään toimenpidekortteina. Kunkin toimenpiteen osalta esitetään arvio siitä, miten se toteuttaa strategian yhteisiä periaatteita ja myös laajemmin YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelman Agenda 2030 tavoitteita. Strategialuonnos tulee nähtäville kevään 2023 aikana ja viimeistellään sen jälkeen.

Rannikkostrategian laatiminen on ajankohtaista. Suuret uhat, kuten ilmastomuutoksen myötä lisääntyneet ja voimistuneet myrskyt ja tulvat, luontokato, saastuminen ja rehevöityminen koettelevat erityisesti luonnonoloilta monimuotoista ja ihmisen toimien osalta monipuolista rannikkoa. EU:n Ympäristöpääosasto

antoi jo 2002 suosituksen jäsenmaille laatia rannikkoalueiden kestäväen käytön ja hoidon strategia. Suomen 'Kestävästi rannikolla' – rannikkostrategia valmistui 2006 ja sen valmistuminen raportoitui EU:n komissiolle.

Suositus ei edennyt sitovammaksi sääntelyksi eikä tämän uuden strategian osalta ole enää raportointivelvoitetta. Sen sijaan EU:n Meripääosaston Merialuesuunnitteludirektiiviin 2014 sisällytettiin maan ja meren vuorovaikutuksen tarkastelun. Suomen merialuesuunnitelmaa 2030 laadittaessa maan ja meren vuorovaikutusta tarkasteltiin paljonkin, ja tämän myötä uuden rannikkostrategian laatiminen nähtiin ajankohtaiseksi. Myös eräissä muissa EU:n jäsenmaissa maan ja meren vuorovaikutustarkastelut ovat antaneet kimmokkeen tarkastella rannikkoa ja sen kestävää kehittämistä ja hoitoa edelleen sekä ryhtyä toimiin tämän edistämiseksi.

Ympäristöministeriö kiittää lämpimästi sidosryhmiä ja ohjausryhmää aktiivisesta osallistumisesta Rannikkostrategian laadintaan. Toivomme, että hyvä yhteistyö jatkuu edelleen.

N.N.

xxxx, Ympäristöministeriö

TAVOITE JA SISÄLTÖ

Rannikkostrategian tavoite ja rooli

Rannikkostrategian tavoitteena on edistää rannikon kestävää käyttöä vastaten luontokadon, ilmastomuutoksen ja saastumisen ughiin. Rannikkostrategia ohjaa ja viitoittaa rannikolla tapahtuvaa kehittämistä ja suunnittelua.

Strategiassa keskitytään yhteisen toimintamallin näkökulmaan: tunnistetaan keskeiset sidosryhmät ja vuorovaikutuspisteet, yhdessä tekemisen ja tiedonjakamisen paikat sekä ohjauskeinoja. Näiden yhteisten toimenpiteiden sisältöjä ja vastuita konkretisoidaan toimenpidekortteilla.

Taustalla on systeemiajattelu, jossa rannikko nähdään ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksesta syntyvänä systeeminä. Kokonaisuuden sosiaalisia tekijöitä ei voida ymmärtää ja ohjata huomioimatta ekologisia tekijöitä ja päinvastoin. Rannikkostrategiatyön rooli on ohjata systeemiä tiettyyn suuntaan pikemminkin kuin määrittää staattista tavoitetilaa.

Rannikkostrategia tarkentaa Suomen merialuesuunnitelman 2030 visiota ja toimenpiteitä rannikolle. YK:n ja EU:n kestävä kehityksen tavoitteet, valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja muun muassa Suomen energia- ja ilmastostrategia ohjaavat rannikkostrategiaa ja rannikkostrategian toimintamallia.

Rannikkostrategia tähtää vuoteen 2050. Toimintamalliin liittyvät toimenpiteet ulottuvat vuoteen 2030. Rannikkostrategia on tarkoitettu sidosryhmien käyttöön ja avuksi yhteistyöhön toistensa kanssa.

Strategian sisältö

Yhteisen toimintamallin viitekehystä tuodaan esiin Merialuesuunnitelman vision ”Hyvinvoiva Itämeri – Hyvinvoiva ihminen” kautta sekä kuvaamalla maan ja meren sekä ihmisen ja luonnon välistä vuorovaikutusta ja systeemiajattelua.

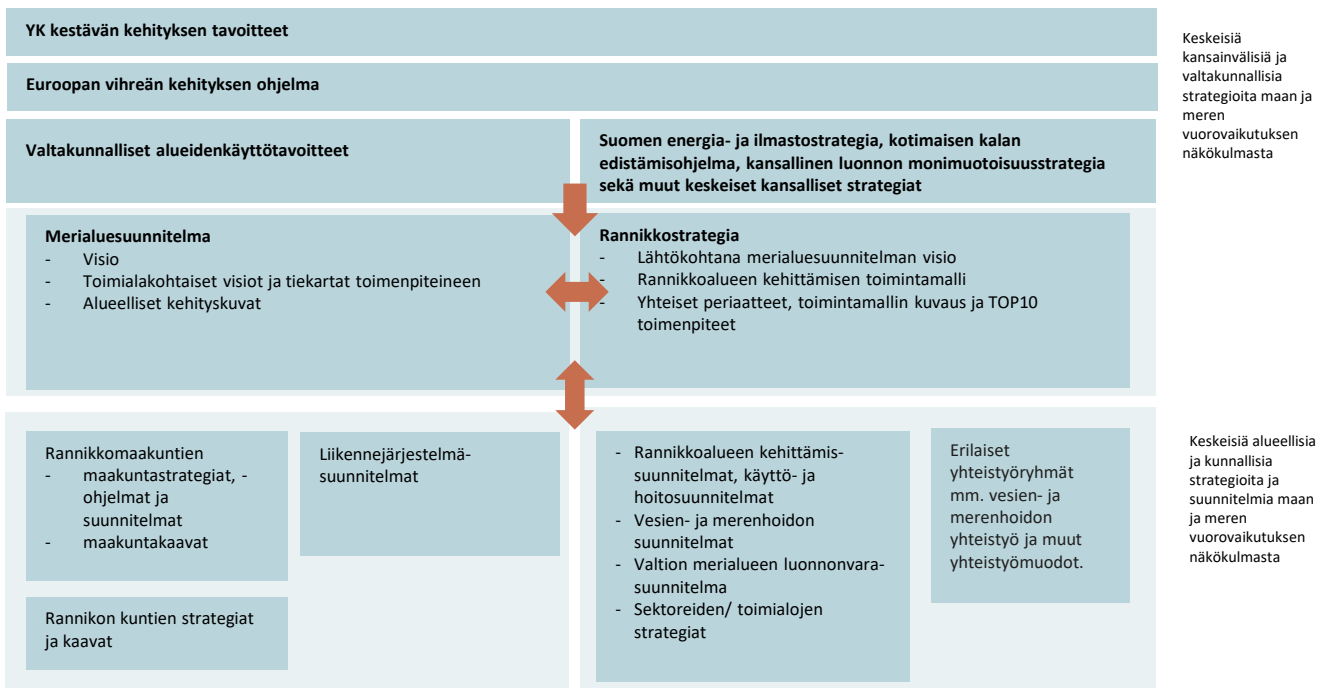
”Rannikon mahdolliset tulevaisuudet” -kappaleessa tuodaan esiin merialuesuunnittelussa laadittujen skenaarioiden mahdollisia vaikutuksia, jotka on huomioitava rannikon kestävyuden lisäämisessä ja yhteisten toimenpiteiden suunnittelussa.

Tämän jälkeen strategiassa kuvataan rannikon kestävä käytön yhteiset periaatteet, jotka ohjaavat kehittämistä ja toimenpiteitä rannikon käytön kestävyuden lisäämiseksi.

Toimijat-kappaleessa yhteistyötä edistämään ja rannikon toimenpiteiden yhteissuunnittelua ja -kehittämistä helpottamaan on tuotu esiin myös rannikon alueen keskeinen toimijaverkosto sekä niiden kytkökset toisiinsa.

Rannikkostrategian ydin on laaja-alaisissa toimenpiteitä kuvaavissa toimenpidekortteissa (TOP 10 toimenpiteet). Jokainen toimenpidekokonaisuus on kuvattu omalla sivullaan.

Strategian lopussa on lisäksi kuvaus seurannan, päivittämisen ja vaikutusten toteuttamismallista.

Kuva: Rannikkostrategian suhde muihin keskeisiin strategioihin ja suunnitelmiin.

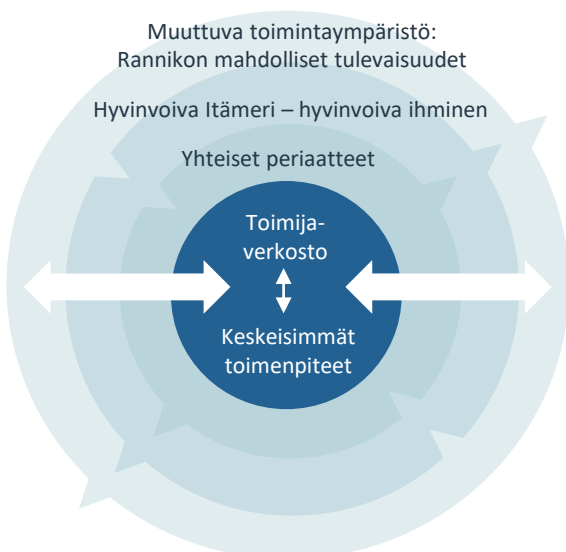
Prosessin kuvaus

Rannikkostrategia muodostettiin laajan sidosryhmä-yhteistyön kautta. Merialuesuunnitelman toimialakohtaiset visiot ja tiekartat sekä maan ja meren vuorovaikutustarkastelut olivat erittäin keskeinen lähtökohta rannikkostrategiatyössä. Strategiaprosessi sisälsi asiantuntijakyselyn (65 vastausta), skenaariotyöskentelyä, kaksi asiantuntijatyöpajaa (noin 50 asiantuntijaa kummassakin), neljä asiantuntijoiden ryhmähaastattelua sekä aktiivista ohjausryhmä- ja työryhmätyöskentelyä. Yhteiset kehittämisen periaatteet sekä TOP 10 toimenpiteet ovat sidosryhmien työn tulos.

Rannikon muuttuvaa toimintaympäristöä analysoitiin hyödyntämällä merialuesuunnittelussa laadittuja tulevaisuusskenaarioita, etsimällä merkkejä niiden toteutumisesta ja analysoimalla niiden vaikutuksia rannikkoon. Vaikutusten perusteella hahmoteltiin yhteiskehittämällä tärkeimpiä kaikkia toimialoja koskevia toimenpiteitä skenaarioiden aiheuttamien riskien ehkäisemiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Yhteiset periaatteet luotiin ensimmäisen asiantuntijatyöpajatulosten sekä ryhmähaastattelujen kautta. TOP toimenpiteet luotiin asiantuntijakyselyn, asiantuntijahaastattelujen, työpajan kautta sekä ohjausryhmätyöskentelyllä. Lisäksi toimenpiteiden kartoittamisessa on huomioitu merialuesuunnitelman tiekarttojen toimialakohtaiset toimenpiteet sekä aikaisemman rannikkostrategian (2006) keskeiset toimenpiteet.

Kuva: Rannikkostrategian sisällön tiivistys toimintamalliin. Toimintamallin keskiössä ovat toimijat ja keskeisimmät toimenpiteet. Yhteinen visio ja tekemisen periaatteet luovat toiminnalle viitekehyksen. Uloimmalla kehällä on muuttuva toimintaympäristö, johon tekemistä tulee heijastaa.

Toimenpide-ehdotuksia kertyi yhteensä 191 kappaletta. Toimenpiteiden priorisoimiseksi niiden merkittävyyttä arvioitiin rannikkostrategian näkökulmasta, arvioiden sen merkittävyyttä kansallisella tasolla, huomioiden erityisesti rannikkostrategian mittakaavataso sekä toimenpiteen edistämisen realismisuus.

Toimenpiteiden merkitsevyysarvioinnin pohjalta tunnistettiin keskeisimmät toimenpidekokonaisuudet, jotka sisältävät toimialakohtaisesti tunnistettuja osatoimenpiteitä. Näistä TOP 10-toimenpiteistä on laadittu toimenpidekortit.

Asiantuntijahaastatteluilla kartoitettiin myös elinkeinoelämän sekä kuntien ja tieteen tekijöiden näkökulmia sekä alueellisten viranomaisten näkökulmia.

Rannikkostrategia on laadittu ympäristöministeriön toimeksiannosta kesäkuun 2022 ja tammikuun 2023 välisenä aikana. Strategiatyön ohjaamisesta ja sen laadimisesta vastasi laaja-alainen ohjausryhmä konsulttinaan WSP Finland Oy ja Capful Oy, joka vastasi työn skenaario-osuudesta.

Ohjausryhmän jäsenet:

Olli Rönkä ja Paula Qvick, Lapin liitto

Rauno Malinen ja Mari Kuukasjärvi, Pohjois-Pohjanmaan liitto

Reijo Kiviniemi, Keski-Pohjanmaan liitto

Ann Holm ja Christine Bonn, Pohjanmaan liitto

Anne Savola ja Anne Nummela, Satakuntaliitto

Timo Juvonen ja Heikki Saarento, Varsinais-Suomen liitto

Kaarina Rautio ja Suvi Silvennoinen, Uudenmaan liitto

Lotta Vuorinen ja Frank Hering, Kymenlaakson liitto

Mari Pohja-Mykrä, Merialuesuunnittelun koordinaatio

Tiina Tihlman (pj.) ja Maaret Stenström, ympäristöministeriö

Susanna Harvio, Tiina Falck ja Riikka Söyrinki, WSP Finland Oy

Elisa Lähde, Aalto yliopisto

Kimmo Kivinen, Capful Oy

Paul Hermansson, Capful Oy

HYVINVOIVA ITÄMERI – HYVINVOIVA IHMINEN

Rannikkostrategian taustalla on hyödynnetty Suomen Merialuesuunnitelmaa 2030 sekä erityisesti sen visiotyötä. Tätä kestävästi käytön visiota ja siihen liittyviä aluekohtaisia tavoitteita ja toimialakohtaisia tiekarttoja laadittiin syksyn 2019 ja alkuvuoden 2020 aikana laajassa Merialuesuunnittelun sidosryhmätyöskentelyssä. Työn tuloksena syntynyt visiota "Hyvinvoiva Itämeri - Hyvinvoiva Ihminen" ([linkki](#)) on tässä strategiatyössä pyritty kohdentamaan ja konkretisoimaan rannikkoalueelle.

Kuva: Suomen merialueiden visio 2050.

Rannikon määritelmä vaihtelee tarkasteltavasta asiasta riippuen ja täsmällistä maantieteellistä rajausta rannikolle on haastava tehdä. Sen sijaan rannikko voidaan määritellä meren ja maan vuorovaikutusalueeksi. Maan ja meren vuorovaikutus käsittää monenlaista ihmistoimintaa ja myös muita prosesseja kuten valuma-alueen ravinnekuorman ja rehevöitymisen tarkastelua, kaapeleiden johtamista tai energian siirtoa kansalliseen energiaverkkoon, meri- ja maaliikenteen, satamien sekä kaupunkien ja rannikkoalueen virkistyskäytön yhteyksiä, vaelluskalojen kutupaikat Itämereen laskeviin jokiin sekä lintujen muuton ja mantereelta merelle suuntautuvat ruokailu- ja yöpymislennot.

Itämerellä maan ja meren vuorovaikutukseen vaikuttavat myös merkittävästi sen ominaispiirteet eli merialueen mataluus, pieni vesitilavuus sekä hidas veden vaihtuvuus. Näiden tekijöiden johdosta Itämeri on ekologisesti herkkä ja tällä hetkellä yksi maailman saastuneimmista meristä. Viime vuosina kuormitus on vähentynyt, mutta meren tila ei ole toistaiseksi parantunut.

Ominaispiirteidensä vuoksi tilavuudeltaan pieni Itämeri ja sen rannikkoalue ovat herkkiä myös ilmastomuutoksen vaikutuksille. Ilma ja vesi lämpiävät sekä kesällä että talvella ja jääpeite vähenee. Sademäärä ja jokivesien valunta Itämereen kasvaa, ravinteiden määrä kasvaa ja meren suolapitoisuus laskee.

Lämmin vesi tuo myös tulokaslajeja. Nämä muutokset tulevat vaikuttamaan Itämeren ekosysteemeihin ja eliölajeihin, mutta myös esimerkiksi merenkulkuun, kalatalouteen ja muuhun ihmisen toimintaan meri- ja rannikkoalueella. Ilmastomuutoksen hillintä, siihen sopeutuminen ja luontokadon torjunta vaativat kaikki riipittäviä toimia.

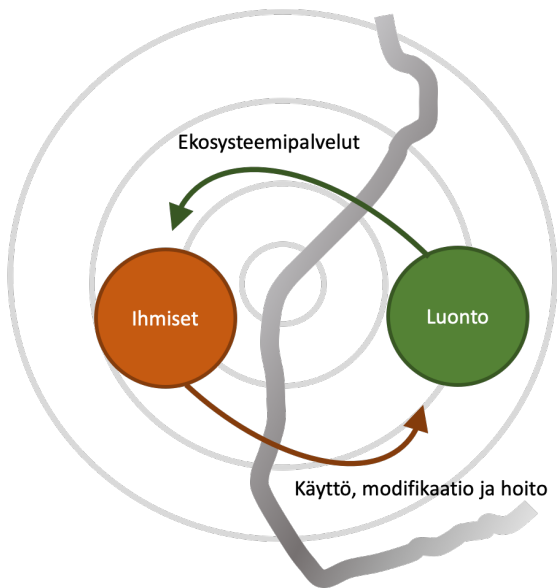
Nykyään tunnistamme, että ympäristöongelmat ja sosiaalisen kestävyys haasteet liittyvät toisiinsa. Sosiaaliset ja ekologiset prosessit ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja niillä on yhtymäkohtia useassa eri mittakaavassa. Suomen rannikkoalueen kaltaisella alueella ihmisten ja luonnon välillä on keskinäisriippuvuus ja ne kehittyvät yhdessä useiden takaisinkytkentöjen ja palauteketjujen kautta. Itämeren ekologisen tilan parantaminen vaatii yksittäisten ympäristöongelmien ratkaisemisen sijasta koko yhteiskunnan läpileikkaavaa kestävyysmurrosta, jota edesauttaa rannikkoalueen ohjaaminen systemaattisena kokonaisuutena.

Kuva: YK:n kestävä kehityksen tavoitteet ovat keskeinen tapa suunnata kestävyystoimia myös rannikkoalueella.

Rannikkoalueen sosioekologisen systeemin muodostavat luonto ja sen ekologiset rakenteet ja prosessit, sekä ihminen ja ihmistoimintaan liittyvät rakenteet ja prosessit. Luonnon ja ihmisten välillä tapahtuu jatkuvaa vuorovaikutusta. Ihmiset nauttivat erilaisia ekosysteemipalveluita eli luonnon tuottamia hyötyjä. Ekosysteemipalveluita ovat muun muassa kalansaaliit ja virkistys, mutta myös vaikeammin tunnistettavat ravinteiden kierrätys, veden puhdistus ja eroosion torjunta. Ekosysteemipalveluiden perustana on terve ja hyvinvoiva meri- ja rannikoluonto.

HYVINVOIVA ITÄMERI – HYVINVOIVA IHMINEN

Kuva: Rannikkoalueen kestävässä ohjauksessa vaaditaan kokonaisvaltaista systeemiajattelua. Ihmiset nauttivat erilaisia ekosysteemipalveluita eli luonnon tuottamia hyötyjä. Toisaalta he vaikuttavat rannikkoluontoon käytön ja hoidon toimilla paikallisesti, seudullisesti ja koko systeemin tasolla.

Ihminen vaikuttaa omien toimiansa, kuten rakentamisen, liikkumisen ja suojelutoimien kautta suoraan ja välillisesti meri- ja rannikkoluontoon. Tämä vaikutus heijastuu ekosysteemipalveluiden tarjontaan ja edelleen ihmistoiminnan edellytyksiin ja reunaehtoihin. Rannikkoalue voidaan siis nähdä systeeminä, jossa sosiaalisia tekijöitä ei voida ymmärtää ja ohjata huomioimatta ekologisia tekijöitä ja päinvastoin.

Ihmisen ja luonnon vuorovaikutus tapahtuu systeemin sisällä useassa eri mittakaavassa. Itämereen vaikuttaa merkittävästi noin neljä kertaa sen pinta-alaa suuremmalta valuma-alueelta tuleva runsas typpi- ja fosforikuormitus, joka aiheuttaa rehevöitymistä. Lisäksi sinällään pienimittakaavaiset toimet kuten ruoppaus ja rantarakentaminen luovat merkittävän

kokonaisvaikutuksen, kun ne toistuvat useissa kohteissa pitkin rannikkoa.

Tavoiteltu kestävyysmurros vaatiikin asumisen, energiantuotannon, liikenteen ja ruokaketjun järjestelmien sovittamista ympäristön kantokyvyn rajoihin. Lähtökohta tälle on kantokyvyn rajojen määrittäminen ja sisäistäminen.

Systeemiajattelu tuo muutoksen siihen, miten suunnittelulla näemme voivamme vaikuttaa monimutkaisiin ja epälineaarisiin syy-yhteyksiin. Suunnittelun ja tässä tapauksessa strategiatyön rooli on ohjata systeemiä tiettyyn suuntaan pikemminkin kuin määrittää staattista tavoitetilaa.

Konkreettinen toimenpide on eri toimijoiden välisen yhteistyön mahdollistaminen. Se edesauttaa yhteisen ymmärryksen muodostumista rannikkoalueen kokonaisuudesta, sen tavoitetilasta ja kestäväen toiminnan rajoista. Toimiva yhteistyö ja systeemiajattelu tarjoavat myös alustan jatkuvalla keskinäiselle oppimiselle. Yhteistyössä voi olla mukana eri toimijoita ja näillä monipuolisia ja poikkeavia näkökulmia, arvoja ja kiinnostuksen kohteita. Yhteisten suunnittelu- ja neuvotteluprosessien kautta pystytään muodostamaan parempi kokonaiskuva, ja samalla kestävyysmurros ja systeemin resilienssin lisääminen mahdollistuu verrattuna silloissa tapahtuvaan sektorikohtaiseen tekemiseen.

Nyt laaditussa rannikkostrategiassa on pyritty rakentamaan yhteistyötä tuottava toimintamalli. Toimintamallissa on pyritty tunnistamaan toiminnan yhteiset periaatteet, rannikkoalueen sidosryhmät ja heidän vuorovaikutuksensa sekä merkittävimmät toimenpiteet. Periaatteiden ja toimenpiteiden osalta on tunnistettu erityisesti yhdessä tekemisen ja tiedonjakamisen paikat ja kanavat.

Kuva: Hämeen satama

Rannikkostrategiatyön toimintaympäristöanalyysin lähtökohtana tarkasteltiin vuonna 2019 muodostettuja merialueiden skenaarioita 2050. Merialueskenaariot 2050-projektissa tunnistetuista skenaarioista *Tanssia suuryritysten kanssa, Kannattavasti ympäristön ehdoilla ja Rajoitusten ja jännitteiden Itämeri* laadittiin rannikkostrategiatyössä raportti, johon koottiin skenaarioiden toteutumisen viimeaikaisia signaaleja ja mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja. Signaaliraporttia jatkoyöstettiin sidosryhmien kanssa. Signaaliraportti on esitetty liitteessä 1.

Skenaarioissa tunnistettujen kehityskulkujen vaikutukset näyttäytyvät meren ja rannikon vuorovaikutuksen näkökulmasta erityisesti Itämeren huoltovarmuuslähtökohdista lisääntyvän käyttöpaineen ja esimerkiksi luontoon ja virkistykseen liittyvien käyttötarkoitusten törmäämisen kautta:

- Geopoliittisen kriisin myötä energian- ja ruoantuotanto ovat omavaraisuuden ja huoltovarmuuden vahvistamisen osalta taitekohdassa, ja vaikutukset tulevat tulevaisuudessa heijastumaan erityisesti ympäristö- ja elinkeinonäkökohtiin heikentyvän biodiversiteetin ja houkuttelevuuden kautta. Turvallisuuslähtöisyys saattaa ohittaa muun harkinnan Itämeren käytön suhteen.
- Ympäristösäätelyn tavoitetaso voi jäädä liian matalaksi, mikäli EU päätty tinkimään kestävyyskysymyksistä pyrkiessään kohentamaan kilpailukykyään. Tämä kehitys voi heikentää rannikon elinympäristöjä ja Itämeren hyvinvointia.
- Energiaomavaraisuuden tärkeyden korostuessa tulevaisuudessa nopeaa tahtia voi korostua myös merituulivoimakapasiteetin nopea lisääminen, mikä puolestaan voi vaikuttaa merkittävästi rannikon luonnon- ja kulttuuriympäristöön.
- Ruoantuotannon omavaraisuuden korostuessa kalankasvatus lisääntyy, ja toimintaa voi siirtyä aiempaa enemmän merelle ja rannikolle kohoavien energiakustannusten ollessa korkeampia maalla.
- Itämeren rannikon kasvavat käyttöpaineet (mm. energia, elinkeinoelämä, asuminen) yhdessä lisääntyneiden turvallisuushuolien kanssa ovat tulevaisuudessa aiempaa enemmän ristiriidassa Itämeren biodiversiteetin suojelun, matkailu- ja virkistyskäytön sekä kulttuurimaiseman säilymisen kanssa.

Skenaarioissa toteutumassa olevien muutosten riskien taittamiseksi ja mahdollisuuksien hyödyntämiseksi tunnistettiin välttämättömiä toimenpiteitä. Itämeren ja rannikon vuorovaikutuksessa korostuvat lähitulevaisuudessa skenaariosta riippumatta seuraavat toimenpiteet:

- Geopoliittisesti kiristyneen tilanteen lisäksi Itämerellä yhteensovitettavien asioiden ja intressien määrä turvallisuus- ympäristö- ja elinkeinokysymysten osalta tulee kasvamaan edelleen. Ympäristöasiat, teknistaloudelliset asiat, sähköverkon riittävyys, ruoantuotanto, matkailu, vapaa-ajanvietto ja viihtyvyys on yhteensovitettava valtakunnallisesti.
- Rannikon yhteisen tilannekuvan ylläpitäminen vaatii jatkuvaa yhteistyötä ja eri käyttäjien ja toimien välistä läpinäkyvyyttä. Tälle kehitystyölle on oltava oma, tarpeeksi korkealla tasolla toimiva yhteistyöfoorumi.
- Tarvitaan valtakunnallinen kokonaistarkastelu merituulivoimasta, koska talousvyöhykehankkeet etenevät nopeasti ja energiasektori on ylikuumentunut.
- Uhkien ja kriisien kohdatessa turvaa haetaan usein läheltä, jolloin omavaraisuusajattelu ja maaseutuasuminen saattavat lisääntyä. On huolehdittava siitä, että tällaisesta kehityksestä ei aiheudu takapakkia ympäristö- ja vastuullisuuskysymyksissä, ja tuettava esimerkiksi kuntia jakamalla resursseja ja tietoa kiertotalousratkaisuista ja parhaista käytännöistä.
- Omavaraistalouden lisääntyessä on myös varauduttava etätyöskentelyn lisääntymiseen, sekä monipaikkaisuutta tukevan infran ja saaristoliikenteen edistämiseen.
- Rannikon kehitystyössä tulee suosia toimialojen ja alueellisen sijoittumisen monipuolisuutta.
- Rannikon ja saariston resilienssin ylläpitämiseksi elinkeino-, energia-, ja infrastruktuuri-toimintojen hajauttamista on toteutettava asukkaiden perustarpeet huomioiden.

Yhteisten periaatteiden tavoitteena on tehdä näkyväksi yhteistä tahto- ja tavoitetilaa. Yhdessä *YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden* (s. 4) kanssa ne ohjaavat toimenpiteitä rannikon käytön kestävyuden parantamiseksi. Yhteiset periaatteet luovat ohjeistuksen ja viitoituksen rannikkoalueen toimijoille. Ne konkretisoivat tavoitteita kokonaisvaltaisesta yhteisen ymmärryksen muodostumisesta, systeemisestä ajattelusta, kestävän toiminnan rajojen tunnistamisesta, tiedolla johtamisesta ja jatkuvasta oppimisesta.

Periaatteita vasten voi peilata erilaisia rannikkoalueen kehitystoimia, hankkeita tai suunnitelmia, ja pohtia, toteuttavatko ne periaatteita. Yhteiset periaatteet esitetään keskeisimpien toimenpiteiden yhteydessä, jossa kunkin toimenpidekokonaisuuden merkitys periaatteiden toteutuksessa on erikseen määritetty.

**SUJUVALLA YHTEISTYÖLLÄ
JA VIESTINNÄLLÄ
LÄPINÄKYVÄÄN
PÄÄTÖKSENTEKOON**

**ILMASTONMUUTOKSEN
HILLINTÄ, SIIHEN
SOPEUTUMINEN JA
LUONTOKADON TORJUNTA**

**YMMÄRRYSTÄ
PAIKALLISELTA TASOLTA
KANSALLISEEN JA
GLOBAALIIN KONTEKSTIIN**

**VAIKUTTAVIA TOIMIA
RANNIKON
KEHITTÄMISEKSI,
AKTIIVISTA
JALKAUTTAMISTA JA
SEURANTAA**

Eri sidosryhmien tavoitteet huomioidaan ja **sovitaan yhteen osallistamisen ja yhteistyön kautta**

Tuotetaan, jaetaan ja **hyödynnetään tietoa** aktiivisesti ja avoimesti eri sidosryhmien kesken

Vertaisopitaan ja **jaetaan kokemuksia ja oppeja** yhteisesti matkan varrella

Toimitaan **kestävyys ja vastuullisuus edellä** rannikolla

Pidetään **ainutlaatuinen rannikko ja saaristo sosiaalisesti ja ekologisesti** hyvinvoivana

Tunnistetaan ja huomioidaan **alueellisuus ja paikalliset erityispiirteet** niin luontoympäristön kuin kulttuuriperinnön osalta

Huomioidaan luontoarvot ja suojeluverkostot alueiden kehittämisessä

Huomioidaan laajasti erilaiset **kokonaisvaikutukset**

Turvataan alueiden **saavutettavuus**

Säilytetään ja parannetaan elinkeinojen toimintaedellytyksiä niiden monialaisuus huomioiden

Huomioidaan **rannikon kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus**

Tehdään **vaikuttavia toimenpiteitä** rannikon tilan parantamiseksi

Käytetään yhteisiä **malleja, käytäntöjä ja seurantaa** strategian tavoitteiden toteutumiseen ja toimenpiteiden jalkautukseen

Varmistetaan **riittävä rahoitus** tavoitteiden ja toimenpiteiden edistämiseen

Maan ja meren vuorovaikutukseen liittyy lukuisia toimijoita. Keskeisiä toimijoita ja kestävä kehityksen mahdollistajia on hahmoteltu alla esitettyyn toimijaverkoston. Verkostossa ovat mukana mm. alueen asukkaat ja käyttäjät, yrittäjät, sekä toimijoita tutkimus- ja kehityssektorilta, yhteisöjä ja järjestöjä sekä viranomaisverkosto. Lisäksi EU ja kansainvälinen taso muodostavat kansallista verkostoa täydentävän tärkeän yhteistyötahon.

Rannikkostrategian ensimmäisen periaatteen ”*Sujuvalla yhteistyöllä ja viestinnällä läpinäkyvään päätöksentekoon*” mukaisesti rannikon alueen kehittäminen perustuu avoimeen yhteistyöhön. Kuvattu toimijaverkosto auttaa hahmottamaan yhteistyöverkoston kokoamisessa sekä viestinnän suunnittelussa.

Tummansiniset toimijatahot ovat keskeisimpiä sidosryhmiä rannikkoalueen kehittämisessä. Vaaleansiniset tarkentavat ja tuovat esimerkkeinä esiin näihin edellä mainittuihin tahoihin liittyviä toimijoita.

Kuva: Rannikkostrategian toimijaverkosto.

KESKEISIMMÄT TOIMENPITEET

Rannikkostrategian keskeisimmät toimenpiteet ovat kuvaus seuraavien vuosien merkittävimmistä toimenpidekokonaisuuksista, jotka ovat syntyneet sidosryhmätyöskentelyn tuloksena. Toimenpiteiden avulla parannetaan rannikon käytön ympäristöllistä, kulttuurista ja sosiaalista sekä taloudellista kestävyttä.

Toimenpidekokonaisuudet tuodaan esiin toimenpidekortteina, joita on 10 kappaletta. Korteissa on toimenpidekokonaisuuden yleiskuvaus sekä arvio kokonaisuuden osalta siitä, miten se toteuttaa rannikkostrategian yhteisiä periaatteita.

Jokaisen toimenpidekokonaisuuden osalta esitetään myös arvio siitä, miten se toteuttaa YK:n kestävän kehityksen tavoitteita (SDG Sustainable development goals, YK 2015).

Korteissa on tunnistettu ensimmäisiä toimenpiteitä ja mahdollisuuksien mukaan myös toimialakohtaisia osatoimenpiteitä. Näitä tietoja päivitetään vuosittain. Kortin lopussa tuodaan esiin toimenpiteen toteuttamisen näkökulmasta keskeisiä toimijoita.

TOP10 Rannikkostrategian toimenpidekokonaisuudet

- **Ajantasainen tilannekuva:** Rannikkoalueesta tuotetaan ajantasainen tilannekuva, joka huomioi ja määrittelee tietopohjaisesti paikalliset erityispiirteet.
- **Hyvien käytäntöjen foorumi:** Perustetaan foorumi rannikkoalueen hyvien käytäntöjen ja tiedon jakamisen vuorovaikutteiseksi kanavaksi.
- **Saavutettavuuden parantaminen:** Parannetaan rannikkoalueen saavutettavuutta kehittämällä maa-, meri- ja tietoliikenneyhteyksiä.
- **Kokonaisvaikutusten arvioinnin kehittäminen:** Kehitetään menetelmiä hankkeiden yhteisvaikutusten tunnistamiseen ja vaikutusten arviointiin.
- **Ruoan riittävyyden turvaaminen:** Muuttunut geopoliittinen tilanne on luonut isot odotukset kotimaiselle ruoantuotannolle. Ekosysteemien toimivuus on olennainen osa ruoan riittävyyden turvaamista.
- **Energian riittävyyden turvaaminen:** Muuttunut geopoliittinen tilanne on luonut isot odotukset kotimaiselle energiatuotannolle. Energialla on keskeinen rooli huoltovarmuudessa ja kokonaisturvallisuudessa.
- **Poikkeustilanteisiin varautuminen:** Rannikkoalueilla varaudutaan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, ympäristöonnettomuuksiin ja poikkeuksellisiin tilanteisiin.
- **Kestävä maankäyttö ja rakentaminen:** Rannikkoalueen rakentamispotentiaali ja -rajoitukset tulee tunnistaa riittävän laajalla tasolla huomioiden yksittäisten ja hajanaisten toimenpiteiden kokonaisvaikutukset ja valtakunnallinen tavoitetila rannikkoalueen kestävästä käytöstä.
- **Hyvinvoiva rannikkoyhteisö:** Paikalliset elinkeinot tarjoavat työtä ja toimeentuloa, mikä on hyvinvoinnin keskeinen perusta. Systemisen ajattelutavan ja yhdessä laadittujen toimenpiteiden toteuttaminen parantaa rannikkoalueen sosiaalista kestävyttä ja oikeudenmukaisuutta.
- **Hyvinvoiva rannikkoluonto:** Hyvinvoiva luonto ja toimivat ekologiset prosessit ovat sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin perusta.

RANNIKKOSTRATEGIAN TOIMENPIDEKORTTI

Toimenpidekokonaisuuden nimi

Tästä pääset tutustumaan yleiskuvaukseen, mistä toimenpidekokonaisuudessa on kyse

Rinnalle on tuotu YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, joita toimenpidekokonaisuudella erityisesti tuetaan

Tästä näet lämpömittarin avulla, miten toimenpidekokonaisuus toteuttaa rannikkostrategian yhteisiä periaatteita (asteikko 0-5). Kaikki esitetyt toteuttavat periaatteita, mutta niiden painopisteet vaihtelevat.

TOTEUTTAA PERIAATETTA

SUJUVALLA YHTEISTYÖLLÄ JA VIESTINNÄLLÄ LÄPINÄKYVÄÄN PÄÄTÖKSENTEKOON

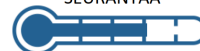
ILMASTONMUUTOKSEN HILLINTÄ, SIIHEN SOPEUTUMINEN JA LUONTOKADON TORJUNTA

YMMÄRRYSTÄ PAIKALLISELTA TASOLTA KANSALLISEEN JA GLOBAALIIN KONTEKSTIIN

VAIKUTTAVIA TOIMIA RANNIKON KEHITTÄMISEKSI, AKTIIVISTA JALKAUTTAMISTA JA SEURANTAA

ENSIMMÄISET VAIHEET

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

Toimenpidekokonaisuuden osalta on tuotu esiin ensimmäisiä vaiheita ja toimialakohtaisia tarpeita.

Toimenpidekokonaisuuden osalta on tuotu esiin ensimmäisen tekemisen vaiheita mahdollisuuksien mukaan

Toimialakohtaisia toimenpiteissä on tuotu esiin toimiala-spesifejä toimenpidetarpeita ja näkökulmia

Toimijoiden osalta on tuotu esiin keskeisimpiä sidosryhmiä toimenpiteen toteuttamisen näkökulmasta. Tummin väri kuvastaa tärkeimpiä sidosryhmiä ko.toteuttamisen kannalta (kolme tummuusastetta).

TOIMIJIAT

Ministeriöt

ELY:t

Maakuntien liitot

Kunnat

Asukkaat ja matkailijat

Yrittäjät

Muut viranomaiset

Järjestöt ja yhdistykset

Tutkimuslaitokset

Kuva: Toimenpidekorttien lukuohje.

Ajantasainen tilannekuva

Rannikkoalueesta tuotetaan ajantasainen tilannekuva, joka huomioi ja määrittelee **tietopohjaisesti paikalliset erityispiirteet**. Tilannekuvan tavoitteena on tuoda näkyväksi yhtä aikaa koko rannikkoalueen haasteet ja potentiaalit.

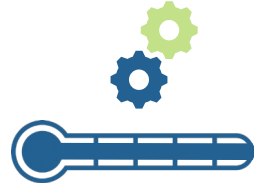
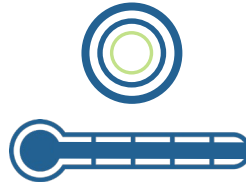
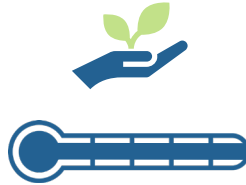
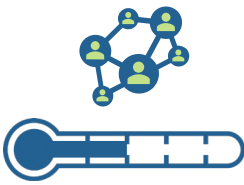
Tilannekuvan tavoitteena on myös **kokonaiskuvan luominen** rannikkoalueen tilasta yli maakuntarajojen sekä **tutkimustarpeiden näkyväksi tekeminen**. Tietoa voidaan hyödyntää myös kansallisten ja alueellisten strategioiden toteutumisen seurannassa.

Tilannekuvan laadinnassa huomioidaan sen **päivitysmahdollisuus** määräajoin. Tilannekuvan laadinnassa hyödynnetään suurelta osin **olemassa olevia aineistoja ja tietoportaa**, ja kartoitetaan **tietoa**. Laadinnassa hyödynnetään lisäksi olemassa olevien yhteistyöverkoston tietoja (mm. merialuesuunnittelun yhteistyöverkosto ja tulvavyhmät).

Kansainvälisillä yhteistyöverkostoilla on myös keskeinen rooli laajemman tilannekuvan saamiseksi ja tilannekuvan laadinnan käytäntöjen luomisessa (benchmarking) sekä kansainvälisen vertailun näkökulmasta. Tilannekuvan laadinnassa huomioidaan myös Itämeren toimintaympäristö. Aineistoa tuotetaan ja käsitellään **avoimuuden** periaatteella.

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Tilannekuvan rakenteen, toiminnallisuksien, vastuutahon ja rahoituksen selvittäminen
- Vertailun ja seurannan mahdollistavan luokituksen suunnittelu. Selvitetään merialuesuunnitelman aluejaon toimivuutta luokituksena (vrt. saaristolukitus)
- Tilannekuvan synergioiden ja rajapintojen selvittäminen suhteessa parhaiden käytäntöjen foorumiin
- Tilannekuvan päivitys ja seurantakäytäntöjen luominen

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

Teemoina ovat toimenpidekorttien teemat:

- saavutettavuus (mm. logistiikka, satamat, meriliikenne, veneily, rannikkoreitit, tavara ja henkilöliikenne ml. matkailijat, tietoliikenneyhteydet)
- energia (tuotannon ja siirron kokonaiskuva ja tarpeet, tuulivoima, vety)
- ruoka (kalatalous, maatalous)
- rannikkoyhteisöt (virkestyskäytön ja matkailun tarpeet, kulttuuriperinnön potentiaali mm. matkailussa)
- rannikkoluonto (mm. valuma-alueiden ravinnekuormitus, luonnonsuojeluverkoston riittävyys ja kytkeytyneisyys, ekologiset yhteydet ja verkostot, joet, suojelualueiden ja "hiljaisten alueiden määrän kartoitus)
- muita tunnistettuja teemoja ovat teollisuuden tilannekuva ja tarpeet

TOIMIJAT

Ministeriöt

ELY:t

Maakuntien liitot

Kunnat

Asukkaat ja matkailijat

Yrittäjät

Muut viranomaiset

Järjestöt ja yhdistykset

Tutkimuslaitokset

Hyvien käytäntöjen foorumi

Perustetaan foorumi **rannikkoalueen hyvien käytäntöjen ja tiedon jakamisen vuorovaikutteiseksi kanavaksi**. Foorumi kokoaa yhteen ja jakaa kootusti **luotettavaa tietoa ja toteutettuja parhaita ratkaisuja ja tekemisen tapoja** rannikkoalueen kehittämisen perustaksi, esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumisen, luontokadon torjunnan, rakentamisen ohjauksen ja kiertotalouden keinoista. Foorumi edistää **vertaisoppimista** ja kokemuksellisten hyvien käytäntöjen leviämistä. Foorumi vastaa myös rannikkostrategian **seurannasta**. Olemassa olevia yhteistyöryhmiä hyödynnetään fooruminen kokoamisessa.

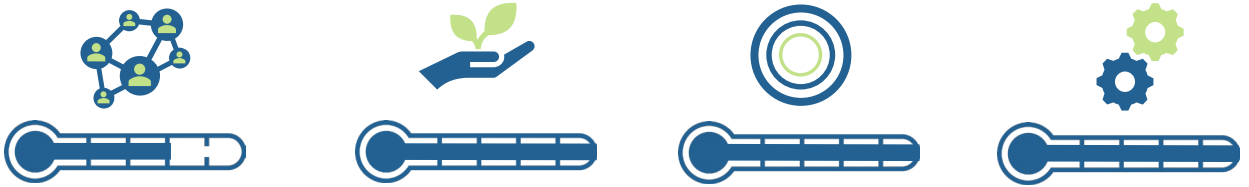
Yhteinen, **ajantasainen tietopohja** on olennaisen tärkeä tekijä kaikessa yhteistyössä, niin eri hallinnonalojen kuin asukkaiden ja elinkeinotoimijoiden välisessä yhteistyössä. Tiedon tehokas hyödyntäminen edellyttää tiedon helppoa saatavuutta.

Tärkeää on **tietopääoman aktiivinen hyödyntäminen** käytännön toiminnassa, kuten luonnonvaraelinkeinojen harjoittamisessa, rannikkoalueiden käytön suunnittelussa sekä rannikolla toteutettavissa käytön ja hoidon hankkeissa. Selkeä ja havainnollinen tieto **rannikkoalueen tilasta ja toiminnan vaikutuksista** lisää myös rannikkoalueen asukkaiden ja toimijoiden yleistä ympäristötietoisuutta ja **kokonaisymmärrystä**.

Foorumi perustetaan sekä **fyysisenä että digitaalisena verkostona**. Kehittämisfoorumi kokoontuu esimerkiksi noin 2 kertaa vuodessa jakamaan tietoa rannikon kestävästä käytöstä ja hoidon hyvistä käytännöistä. Foorumi on luonteeltaan **asiantuntijafoorumi**. Vuorovaikutteisella digitaalisella alustalla (nettisivu) jaetaan samoin tietoa matalalla kynnyksellä mm. aihepiiriin hanketuloksista ja käytännöistä sekä mahdollistetaan keskustelua toimialoittain sekä toimialojen välillä.

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Foorumin rakenteen, vastuutahon ja rahoituksen selvittäminen. Foorumilla tulee olla isäntäorganisaatio, joka voi myös vaihdella vuorovuosin.
- Foorumin synergioiden ja rajapintojen selvittäminen suhteessa tilannekuvaan ja muihin työryhmiin
- Foorumin perustaminen ja siitä tiedottaminen
- Kokeilujen ja pilotointien rahoituskanavien tunnistaminen
- Tiedon soveltamista ja vaikuttavuutta edistetään kehittämällä foorumille toimintoja, joiden avulla uusin tieto ja yhteistyökumppanit löytyvät helposti eri toimialojen käyttöön

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

- Käytäntöjen jakaminen kuntien ja maakuntien kestävästä rakentamisesta ja alueidenkäytön ohjauksesta
- Satamien kestävästä kehittämisestä käytännöt

TOIMIJIAT

Saavutettavuuden parantaminen

Parannetaan rannikkoalueen saavutettavuutta **kehittämällä maa-, meri- ja tietoliikenneyhteyksiä**. Hyvä saavutettavuus tukee rannikkoalueen vakituista ja vapaa-ajan asumista sekä edistää monipaikkaisuutta ja monipuolista elinkeinotoimintaa. Vapaiden ranta-alueiden säilyttäminen on myös tärkeä osa saavutettavuutta.

Liikenneyhteyksiä kehitetään rannikkoympäristön kanssa sopusoinnussa siten, että kiinnitetään huomiota **asutuksen ja elinkeinojen nykyisiin ja tuleviin tarpeisiin**. Saaristoliiikenteen kehittämisessä huomioidaan sekä fyysinen että kokemuksellinen saavutettavuus. Vesiväylien kehittämisessä huomioidaan myös vapaa-ajan veneilyn tarpeet.

Hyvä saavutettavuus on keskeinen **osa kokonaisturvallisuutta**. Lisäksi rannikkoalueisiin kohdistuvien **erityiskäyttömuotojen** kuten maanpuolustuksen ja palo- ja pelastustoimen **toimintaedellytykset** otetaan liikenneyhteyksien kehittämisessä huomioon. Rannikkoalueen saavutettavuutta tarkastellaan osana alueellisia yhdenmisen käytön ja hoidon strategioita ja toimenpideohjelmia.

Varmistetaan **toimivien ja kohtuuhintaisten tietoliikenneyhteyksien** ulottuminen rannikkoalueelle ja saaristoon.

9 KESTÄVÄÄ TEOLLISUUTTA, INNOVAATIOITA JA INFRASTRUKTUUREJA

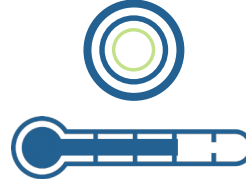
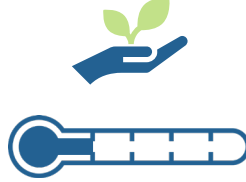
10 ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN

11 KESTÄVÄT KAUPUNGIT JA YHTEISÖT

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Pilotoidaan ja suositaan kestäviä kulkumuotoja kuten venetaksikokeilut, yhteiskäyttöveneeet, aurinkosähköalukset yms.
- Hyödynnetään ja tuetaan liikenteen ja logistiikan innovaatioita saariston ja rannikon palveluiden ja asumisen turvaamiseksi sekä varaudutaan ympärivuotiseen saavutettavuuteen

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

- Rannikkoalueen matkailun ja erityisten kulttuuriperintökohteiden saavutettavuuden kehittäminen fyysisesti ja tiedollisesti saavutettaviksi
- Yhtenäisten kokemuksellisten matkakettujen luominen
- Telakoiden ja satamaverkoston toimintaedellytysten turvaaminen (liikenne- ja tietoliikenneyhteydet), sähköistyvä meriliikenne sekä maayhteydet huomioiden
- Maakuntien liitot, kunnat ja ELY-keskukset pyrkivät osaltaan kehittämään tietoliikenneyhteyksiä maakunnallisten ja kunnallisten strategioiden mukaisesti

TOIMIJAT

Ministeriöt

ELY:t

Maakuntien liitot

Kunnat

Asukkaat ja matkailijat

Yrittäjät

Muut viranomaiset

Järjestöt ja yhdistykset

Tutkimuslaitokset

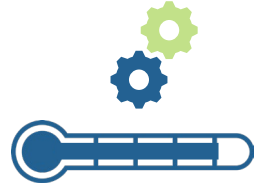
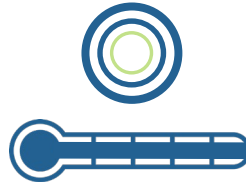
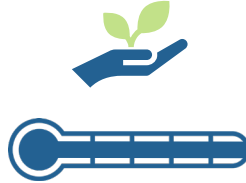
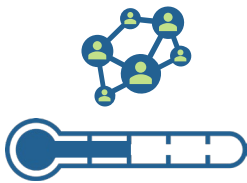
Kokonaisvaikutusten arvioinnin kehittäminen

Kehitetään menetelmiä hankkeiden yhteisvaikutusten tunnistamiseen ja kokonaisvaikutusten arviointiin. Tavoitteena on vaikutusten arviointien toteuttaminen **rannikkoalueen erityispiirteiden ja sidosryhmien** kannalta, tunnistaa **meren ja maankäytön yhteisvaikutukset** muun muassa kulttuuriperinnön kannalta sekä **systemisen näkökulman toteuttaminen**, jolloin vaikutuksia arvioidaan ekologisiin prosesseihin ja ekosysteempipalveluiden tarjontaan perinteisten sektorinäkökulmien lisäksi. Ekologisten vaikutusten lisäksi arvioidaan myös taloudelliset ja sosiokulttuuriset vaikutukset.

Kokonais- ja yhteisvaikutusten arvioinnin kehittäminen on tärkeää alueellisten tarkastelujen lisäksi koko rannikkoalueen ajantasaisen tilannekuvan luomiseksi esimerkiksi liittyen merituulivoimahankkeisiin, ruoppaukseen ja kaivannaisiin. Lisäksi on tärkeää tehdä myös valtioiden rajat ylittävien yhteisvaikutusten arviointia. Uusiutuvan energian osalta on tarpeen tehdä kokonaistarkastelu, jossa ovat mukana energian tuotanto, siirto ja varastointi esimerkiksi vetynä ja siitä jatkojalostettuina sähköpolttoaineina kuten ammoniakkinä, metanolina tai metaanina.

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Selvitetään suurten hankkeiden yhteydessä mahdollisuuksia kehittää vaikutusten arvioinnin kokonaisuutta. Esimerkkinä Baltic Sea2Land –hanke vuosina 2023 – 2025.
- Kokonaisvaikutusten arvioinnin pilotointi, esimerkiksi merituulivoimasta, YM, MMM ja TEM yhteisprosessina. Samassa kehitetään työkaluja vaikutusten arviointiin ja kokonaisuuden hallintaan.
- Vaikutusten seurannan kehittäminen ja seurantatietojen hyödyntäminen arviointitöissä

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

- Selvitetään mahdollisuudet kehittää vaikutusten arvioinnin kokonaisuutta suurten hankkeiden yhteydessä omalla toimialalla
- Täsmennetään vaikutusten arvioinnin kehittämisen tarpeita ja tavoitteita. Kokeilujen ja pilotointien rahoituskanavat
- Hankkeiden ulkopuolisten kokeilujen ja pilotointien konseptointi ja rahoituskanavien tunnistaminen

TOIMIJAT

Ministeriöt

ELY:t

Maakuntien liitot

Kunnat

Asukkaat ja matkailijat

Yrittäjät

Muut viranomaiset

Järjestöt ja yhdistykset

Tutkimuslaitokset

Ruoan riittävyyden turvaaminen

Muuttunut geopoliittinen tilanne on luonut isot odotukset **kotimaiselle ruoantuotannolle**. Tarvitsemme riittävästi ravitsevaa ruokaa myös erilaisten poikkeustilanteiden aikana. Ekosysteemien toimivuus on olennainen osa ruoan riittävyyden turvaamista. Valmisteilla oleva kansallinen ilmatoruokaohjelma tukee yhteiskunnan siirtymistä kohti ilmastokestävää ruokajärjestelmää.

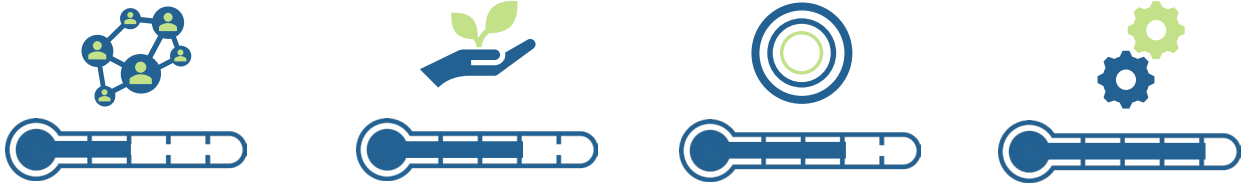
Ruoan huoltovarmuuteen liittyvät **tuottamisen, säilyttämisen ja jakamisen näkökulmat**. Kestävän maatalouden ja kalatalouden tuotantoedellytykset on turvattu, ja ne tuovat työtä ja toimeentuloa rannikolle. Tässä EU:n ja

kansallinen maatalous- ja kalatalouspolitiikka ovat keskeisessä roolissa. Kalatalouden toimintaympäristö mahdollistaa alan arvoketjun kestävä kasvun. Kotimaisen kalan ja kasvisruoan käyttöä edistetään.

Elintarvikehuollon osalta alkutuotanto, elintarviketeollisuus, kauppa ja logistiikka toimivat **tiivissä yhteistyössä**. Kalatalouden sekä meriliikenteen ja logistiikan osaamista ja osaajien määrää lisätään ruoantuotannon ja sen kuljetusten turvaamiseksi.

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Selvitetään merellisen ruoantuotannon monikäyttöalueiden kehittämismahdollisuudet, ml. luonnon huomioiminen suunnittelussa, elinkaarimallit sekä hallinto- ja lupakäytäntöjen tarkastelu
- Sujuvoitetaan ja yhtenäistetään kalatalouden lupakäytäntöjä
- Huomioidaan ja turvataan kalastuksen toimintaympäristö merellisiä toimialoja kehitettäessä, ml. kalankasvatuksen tuotantopaikkojen riittävän määrän turvaaminen
- Edistetään vesiviljelyä, missä se on mahdollista alueelliset erityispiirteet, erityisesti vedenlaatu, huomioiden
- Hallitaan ja vähennetään alkutuotannon ravinnepestäjä, myös uusilla innovaatioilla

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

- Turvataan ruoan tuotantoedellytykset rannikolla
- Laaditaan toimintamalli lähiruokaan linkittyvien ketjujen yhdentämiseen
- Edistetään kotimaisen kalan käyttöä (esimerkiksi ruokaohjelmat ja vähittäismyynti)
- Pilotoidaan ja otetaan käyttöön uusia teknologioita (levän kasvatus, simpukoiden kasvatus) sekä huomioidaan näiden synergia esimerkiksi kalankasvatuksen ravinnekuorman vähentämiseksi
- Selvitetään ruoantuotannon huoltovarmuuden synergiat ja rajapinnat suhteessa saavutettavuuteen ja energian huoltovarmuuteen

TOIMIJIAT

Energian riittävyyden turvaaminen

Muuttunut geopoliittinen tilanne on luonut isot odotukset **kotimaiselle energiatuotannolle**. Energialla on keskeinen rooli huoltovarmuudessa ja kokonaisturvallisuudessa. Se kytkeytyy näin ollen oleellisesti myös ruoantuotannon riittävyyteen.

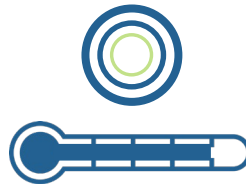
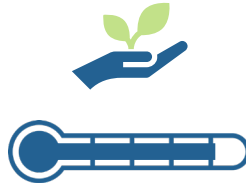
Energian huoltovarmuuteen liittyvät **tuottamisen, varastoinnin ja siirron näkökulmat**. Huoltovarmuutta lisäävät **hajautettu energiantuotanto**, monipuoliset energialähteet ja toimintavarma siirto- ja jakelujärjestelmä. Energian siirtokapasiteettia lisätään vastaamaan kasvavaan energiamäärään, josta iso osa tuotetaan rannikko- ja merialueilla.

Fossiilista polttoaineista luovutaan asteittain, ja niitä korvaavat **uudet energialähteet** kuten merituulivoima, aurinko- ja aaltoenergia, vety ja ammoniakki.

Tuulivoiman tuotannolle määritellään kansallinen tavoitetaso ympäristövaikutukset huomioiden. Varaudutaan aluesuunnittelussa suuren mittakaavan merituulivoimarakentamiseen. Lisäksi tehdään yhteistyötä Itämeren maiden kanssa Itämeren merituulivoiman tavoitteiden ja kokonaisvaikutusten määrittämiseksi, huomioiden muun muassa maisemavaikutukset ja vedenalaiset meluvaikutukset.

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Määritellään energian siirtokapasiteetin kansallinen tavoitetaso ja reunaehdot uudet energialähteet huomioiden
- Määritellään tuulivoiman tuotannolle kansallinen tavoitetaso ympäristövaikutukset huomioiden
- Tunnistetaan merituulivoima-alueiden tarpeet kokonaisuutena (mm. satamaverkoston, huollon ja logististen pisteiden näkökulmasta)
- Selvitetään energian monikäyttöalueiden kehittämismahdollisuudet, ml. luonnon huomioiminen suunnittelussa, elinkaarimallit sekä hallinto- ja luvitusmahdollisuudet

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

- Ylläpidetään ja kehitetään satamaverkostoa, huomioiden esimerkiksi vetytuotantolaitosten sijoittumistarpeet
- Selvitetään energiatuotannon huoltovarmuuden synergiat ja rajapinnat suhteessa saavutettavuuteen ja ruoantuotannon huoltovarmuuteen
- Kannustetaan ja pilotoidaan paikallisia, osin tai kokonaan omavaraisten energiaosakeyhtiöiden ja energiaosuuskuntien perustamista
- Seuraavassa vaiheessa tunnistetaan mahdollisuudet verkostomaisten kokonaisuuksien rakentamiselle osakeyhtiöiden ja osuuskuntien pohjalta

TOIMIJAT

Ministeriöt

ELY:t

Maakuntien liitot

Kunnat

Asukkaat ja matkailijat

Yrittäjät

Muut viranomaiset

Järjestöt ja yhdistykset

Tutkimuslaitokset

Poikkeustilanteisiin varautuminen

Rannikkoalueilla varaudutaan **ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, ympäristöonnettomuuksiin** ja poikkeuksellisiin tilanteisiin. Rannikkoalueilla tulee entistä vahvemmin huomioida ja ennakoida **geopoliittiset riskit** ja huolehtia riittävästä alueellisista toimintaedellytyksistä kansalliseen kokonaisturvallisuuteen liittyen. Riskinä on myös se, että toimialojen kasvu ei tapahdu vesipuitteiden mukaisesti.

Itämeren ja sen rannikkoympäristön tilan parantaminen edellyttää Itämeren rannikkovaltioilta kansallisten toimien lisäksi yhteisesti sovittuja tavoitteita ja toimenpiteitä.

Itämeren rannikkoalueita koskettavat monet **yhteiset riskit** kuten meren rehevöityminen, tulokaslajit, ilmastonmuutos, luonnonkatastrofit sekä öljy- ja kemikaalionnettomuudet. Poikkeustilanteiden riskiä pienentää kuljetuksiin liittyvien toimien harmonisointi sekä öljyntorjunnan yhteistyön kehittäminen muiden Itämeren rannikkovaltioiden kanssa. Onnettomuusriskejä voidaan vähentää ja meriturvallisuutta lisätä vaikuttamalla myös aktiivisesti näiden alojen sääntelyyn ja toimenpiteisiin EU:n ja kansainvälisten organisaatioiden puitteissa.

3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

6 PUHDAS VESI JA SANITAATIO

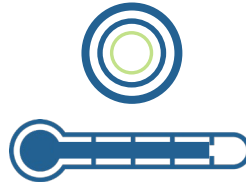
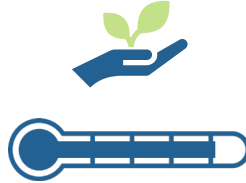
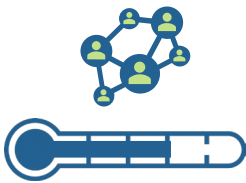
14 VEDENALAINEN ELÄMÄ

16 RAUHA, OIKEUDENMUKAISUUS JA HYVÄ HALLINTO

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Ennakointi: lisätään rannikkoalueiden omaa varautumista esimerkiksi energiakatkoksiin tai vesihuollon häiriöihin
- Luodaan käytännöt poikkeamien tunnistamiseen ja niistä tiedottamiseen
- Luodaan toimintaperiaatteet poikkeusolosuhteisiin: tunnistetaan turvaavat toimenpiteet

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

- Satamat varautuvat onnettomuuksiin ja huolehtivat tehokkaasti alusjätteen vastaanotosta ja käsittelystä
- Rannikko- ja saaristoalueilla huolehditaan riittävästä öljyntorjunnan resursseista ja varmistetaan teknisten valmiuksien laatu sekä laitteiston ja henkilöstön nopea saatavuus
- Tulvariskien hallintaan ja ilmastonmuutokseen varautumiseen kiinnitetään huomiota erityisesti kuntien alueidenkäytössä

TOIMIJIAT

Ministeriöt

ELY:t

Maakuntien liitot

Kunnat

Asukkaat ja matkailijat

Yrittäjät

Muut viranomaiset

Järjestöt ja yhdistykset

Tutkimuslaitokset

Kestävä maankäyttö ja rakentaminen

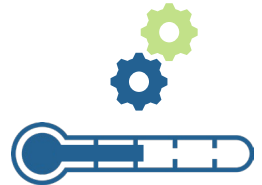
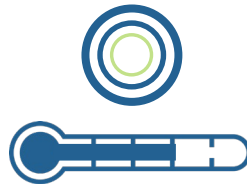
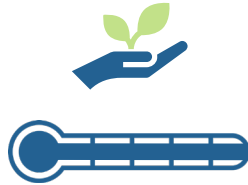
Rannikkoalueen **rakentamispotentiaali ja -rajoitukset** tulee tunnistaa riittävän laajalla tasolla huomioiden yksittäisten ja hajanaisten toimenpiteiden kokonaisvaikutukset ja valtakunnallinen tavoitetilä rannikkoalueen kestävästä käytöstä. Rannikkoalue on luonnon monimuotoisuuden osalta erityisen rikasta mutta samalla myös herkkää. Paikalliset erityispiirteet ovat samalla monien rannikkoseudun toimialojen voimavaroja, joten kokonaisvaltainen vaikutusten arviointi on keskeinen osa kestävästä maankäytöstä.

Rannikkoalueen kuntien ja maakuntien tulisi olla maankäytössä ja rakentamisen käytännöissä edelläkävijöitä **yhteensovitettaessa ihmistoimia ja ekologisii prosesseja.**

Kestävä maankäyttö on myös sosiaalisesti kestävä: asukkaiden ja muiden osallisten sekä erilaisten yhteisöjen näkökulmien huomioiminen on tärkeää ja osa kestävästä kehitystä.

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Rannikkokuntien maankäytön ja rakentamisen suunnittelussa pyritään tunnistamaan ja ennakoimaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja varmistamaan ilmastonmuutokselle haavoittuvaisten yhdyskuntien toimivuus kaikissa tilanteissa
- Kestävän rakentamisen synergioiden ja rajapintojen selvittäminen suhteessa kokonaisvaltaiseen vaikutusten arviointiin, tilannekuvaan ja parhaiden käytäntöjen foorumiin. Kokonaisvaltaisen vaikutusten arvioinnin kehittäminen erityisesti liittyen kulttuuriympäristöihin ja maisemaan.
- Selvitetään paikallisten kokeilujen ja pilotointien rahoituskanavat

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

- Arvioidaan ja tarkennetaan rakentamista koskevia määräyksiä. Laaditaan tulvariskien hallinnan perustaksi rannikkoalueille kattavat tulvakartat ja näihin pohjautuen tulvariskien hallinnan yleissuunnitelmat ensisijaisesti tunnistetuille riskikohteille. Huolehditaan tulvariskien hallintasuunnitelmien toimenpiteiden toteutuksesta.
- Levitetään korjausrakentamisen käytäntöjä ja hyviä esimerkkejä. Tämä on tärkeää myös kulttuurihistoriallisista syistä

TOIMIJIAT

Ministeriöt

ELY:t

Maakuntien liitot

Kunnat

Asukkaat ja matkailijat

Yrittäjät

Muut viranomaiset

Järjestöt ja yhdistykset

Tutkimuslaitokset

Hyvinvoiva rannikkoyhteisö

Yhteisöllinen hyvinvointi määräytyy yhteisöön kuuluvien ihmisten elämänlaadun, tyytyväisyyden ja onnellisuuden kautta. Paikalliset elinkeinot tarjoavat **työtä ja toimeentuloa**, mikä on hyvinvoinnin keskeinen perusta.

Rannikkostrategian systemisen ajattelutavan ja yhdessä laadittujen toimenpiteiden toteuttaminen parantaa rannikkoalueen **sosiaalista kestävyttä ja oikeudenmukaisuutta** muun muassa **elinvoimaisuuden** kehittämisen, **kulttuuriperinnön** vaalimisen, **virkestymismahdollisuuksien** parantumisen ja paikallisyhteisöjen **päätöksentekoon** osallistumisen myötä.

Viihtyisä ympäristö on keskeinen hyvinvoinnin lähde. Saaristo ja rannikkoalueet tarjoavat aivan erityiset puitteet **luontosuhteelle ja luonnosta saatavalle hyvinvoinnille**. Näille alueille on vuosisatojen saatossa rakentunut vahva identiteetti, joka perustuu vahvaan luontosuhteeseen ja paikalliseen aineelliseen ja aineettomaan kulttuuriperintöön.

Paikalliset toimijaverkostot vahvistavat elävää **saaristolaiskulttuuria ja -identiteettiä** erilaisilla tapahtumilla ja kulttuurielämyksillä, jotka kasvattavat myös alueen vetovoimaisuutta.

3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

8 IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA

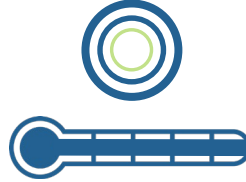
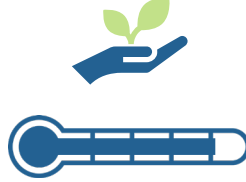
10 ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN

17 YHTEISTYÖ JA KUMPPANUUS

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Huolehditaan, että alueen kehittäjät jakavat ajantasaista tietoa rannikkoyhteisölle alueensa kehittämistoimista ja niihin liittyvistä osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksista
- Kehitetään yhteiskehittämisen käytäntöjä rannikkoalueen kestävyden edistämiseksi
- Pilotoidaan yhteiskehittämisen käytäntöjä erilaisissa hankkeissa. Jaetaan kokemuksia ja parhaita käytäntöjä hyvien käytäntöjen foorumissa
- Rannikkoluonnon ja paikalliskulttuurin mahdollisuuksia hyödynnetään ja edistetään esimerkiksi markkinoinnin, tapahtumien sekä erilaisiin teemapäiviin osallistumisen merkeissä

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

- Kalatalouden, matkailun ja muiden elinkeinöiden toimintaedellytykset turvataan, ja tuetaan päätöksentekoa paikallistasolla sekä aluetasolla
- Aktivoidaan paikallisia yhteisöjä esimerkiksi oman ympäristön viihtyisyyden hoitoon ja vieraslajien torjuntaan
- Tarjotaan monipuolisia vapaa-ajan viettomahdollisuuksia sekä vakituksille asukkailla että kesäasukkaille
- Hyödynnetään ja kehitetään saaristopoliittikkaa saaristoalueiden vahvuuksien ja paikallisten erityispiirteiden esille nostamisessa

TOIMIJAT

Ministeriöt

ELY:t

Maakuntien liitot

Kunnat

Asukkaat ja matkailijat

Yrittäjät

Muut viranomaiset

Järjestöt ja yhdistykset

Tutkimuslaitokset

Hyvinvoiva rannikkoluonto

Lähtökohtana on, että hyvinvoiva luonto ja **toimivat ekosysteemit** ovat sosiaalisen ja taloudellisen hyvinvoinnin perusta. Muutokset maankäytössä, luonnonvarojen ylikäyttö, ilmastonmuutos, vieras- ja tulokaslajit, sekä ilman, veden sekä maaperän saastuminen ovat merkittävimpiä **luonnon monimuotoisuuden** ja luontokatoon vaikuttavia tekijöitä. Ekosysteemien toiminnan häiriöillä voi olla arvaamattomia seurauksia.

Hyvinvoiva rannikkoluonto vaatii **varovaisuusperiaatteen noudattamista**. Kokonaisuus on voimakkaasti sidoksissa muihin kokonaisvaltaisiin toimenpiteisiin eli tilannekuvan luomiseen ja ylläpitämiseen, parhaiden käytäntöjen kehittämiseen ja edistämiseen sekä kokonaisvaikutusten arviointiin. Olemassa olevien luonnon prosessien säilyttäminen ja vaaliminen on aina edullisempaa kuin vahinkojen korjaaminen. Esimerkiksi rakentamattoman rantaviivan määrä ei lisääny ilman haastavia ja kalliita ennallistamistoimenpiteitä.

3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

13 ILMASTOTEKOJA

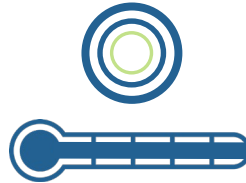
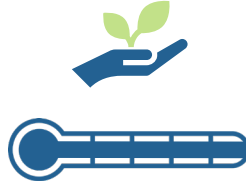
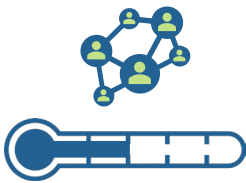
14 VEDENALAINEN ELÄMÄ

15 MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ

TOTEUTAA PERIAATETTA

ENSIMMÄISET VAIHEET

- Ensimmäiset vaiheet linkittyvät kokonaisvaikutusten, ajantasaisen tilannekuvan ja hyvien käytäntöjen foorumin ensimmäisiin vaiheisiin. Nämä kaikki edistävät hyvinvoivaa rannikkoluontoa.
- Pilotoidaan ekologista kompensatiota ja EU:n biodiversiteettistrategian mukaisia 30% ennallistamis- ja suojelutavoitteita esimerkiksi hankerahoituksen kautta

TOIMIALAKOHTAISET TARPEET

- Arvioidaan toimialakohtaisesti merkittävät meri- ja rannikkoluontoon kohdistuvat kokonaisvaikutukset.
- Ilmastonmuutoksen vaikutukset selvitetään myös rannikoiden ekosysteemeihin. Ympäristöministeriö, ja maa- ja metsätalousministeriö yhdessä kuntien ja muiden toimijoiden kanssa selvittävät rannikkoalueita koskevat ilmastonmuutokseen liittyvät sopeutumistarpeet, määrittelevät niiden mukaisia toimenpiteitä ja seuraavat ilmastonmuutokseen liittyvää tutkimusta.

TOIMIJAT

Ministeriöt

ELY:t

Maakuntien liitot

Kunnat

Asukkaat ja matkailijat

Yrittäjät

Muut viranomaiset

Järjestöt ja yhdistykset

Tutkimuslaitokset

Seurannan sisältö

Rannikkostrategian toteutumista seurataan vuosittain. Seurannan painopisteenä on toimenpidekokonaisuuksien toteutumisen seuranta. Vuosittain listataan ja arvioidaan toimenpidekokonaisuuksien osalta toteutuneet toimenpiteet (käynnissä, tulee toteutukseen 1-2 vuoden aikana, ei käynnissä) sekä arvioidaan, miten toimenpiteet ovat toteuttaneet yhteisiä periaatteita.

Kokonaisuuden seurannan osalta arvioidaan strategian vaikuttavuutta tavoitelähtöisesti yhteisiin periaatteisiin peilaten sekä muihin keskeisiin kansallisiin ja kansainvälisiin strategisiin tavoitekokonaisuuksiin (esim. edistänyt merkittävästi, edistänyt joiltain osin, ei edistänyt). Strategian vaikuttavuuden osalta seurantaan tehdään 1-2 vuoden välein. Seurantataulukko on esitetty strategian liitteenä.

Seurannassa ja vaikuttavuuden arvioinnissa hyödynnetään myös toimijaverkoston arviointikyselyä, jolla voidaan tiedustella toimijoiden omia toimenpiteitä toimenpidekokonaisuuksiin liittyen sekä toimenpideideoita tuleville vuosille.

Seurannan vuosiraportti liitetään Rannikkostrategian liitteeksi. Seurannan tuloksista tiedotetaan ja jaetaan tulokset toimijaverkostolle.

Päivittäminen

Toimenpiteiden osalta päivitetään 1-2 vuoden välein toimenpidekortin kolmas osio eli toteuttamisen ensivaiheet sekä toimialakohtaiset tarpeet. Näiden osalta voidaan tuoda esiin mahdollisia hankerahoitusmahdollisuuksia sekä tarkempaa tietoa vastuutahosta.

Rannikkostrategia tähtää vuoteen 2030, mutta yhteisiä periaatteita sekä toimijaverkostoa on tarpeen peilata toimintaympäristön muutoksiin vähintään viiden vuoden välein. Rannikkostrategia on dynaaminen toimintamalli, jonka tulee heijastaa systeemistä toimintaympäristöä.

Seurannan ja päivittämisen vastuu

Rannikkokehittämiseen perustettava foorumi seuraa toimenpiteiden toteutumista kunkin vuoden alussa. Foorumi toimii ympäristöministeriön vetovastuulla ja keskeisenä tukena työssä on merialuesuunnittelun koordinaatioryhmä. Rannikkostrategian päivittäminen ja toimijaverkoston arviointikysely ovat ympäristöministeriön vastuulla. Käytännön toteutus tehdään toimijaverkoston yhteistyönä foorumissa.

Liite: Seurantataulukko

SEURANTATAULUKKO

Alla on esimerkkejä rannikkostrategian seurannan työkaluiksi. Työkalut tarkentuvat seurantavaiheessa. Seuraavaa taulukkoa voi hyödyntää toimenpidekokonaisuuksien seurannassa.

Jälkimmäinen taulukko on hyödynnettävissä strategian ja sen toimenpidekokonaisuuksien vaikuttavuuden arviointiin tavoitelähtöisesti.

Toimenpidekokonaisuuksien toteutumisen seuranta	Toteutumisen vaihe	Toteutetut toimenpiteet	Yhteisten periaatteiden toteuttaminen	Huomiot seuraaville 1-2 vuodelle
Toimenpidekokonaisuus	<ul style="list-style-type: none"> ● Käynnissä ● Tulee toteutukseen 1-2 vuoden aikana ● Ei käynnissä 			
Ajantasainen tilannekuva	☐			
Hyvien käytäntöjen foorumi	☐			
Kokonaisvaltaisesti tunnistetut vaikutukset	☐			
Saavutettavuuden parantaminen	☐			
Ruoan riittävyyden turvaaminen	☐			
Energian riittävyyden turvaaminen	☐			
Poikkeustilanteisiin varautuminen	☐			
Kestävä maankäyttö ja rakentaminen	☐			
Hyvinvoiva rannikkoyhteisö	☐			
Hyvinvoiva rannikkoluonto	☐			
Strategian vaikuttavuuden seuranta		--/0/+/++ arviointi		Sanallinen kuvaus
Tavoitekokonaisuus, johon toimenpiteen toteutumista peilataan (esimerkkejä)				(miten rannikkostrategia on toteuttanut tavoitteita /kokonaisarviointi)
Rannikkostrategian yhteiset periaatteet				
YK kestävän kehityksen tavoitteet				
Euroopan vihreän kehityksen ohjelma				
Valtakunnalliset alueiden käyttötavoitteet VAT				
Suomen energia- ja ilmastostrategia, kotimaisen kalan edistämishjelma, kansallinen luonnon monimuotoisuusstrategia				